

تقلب

نگاهی نو به پدیده ای کهنه

مقدمه

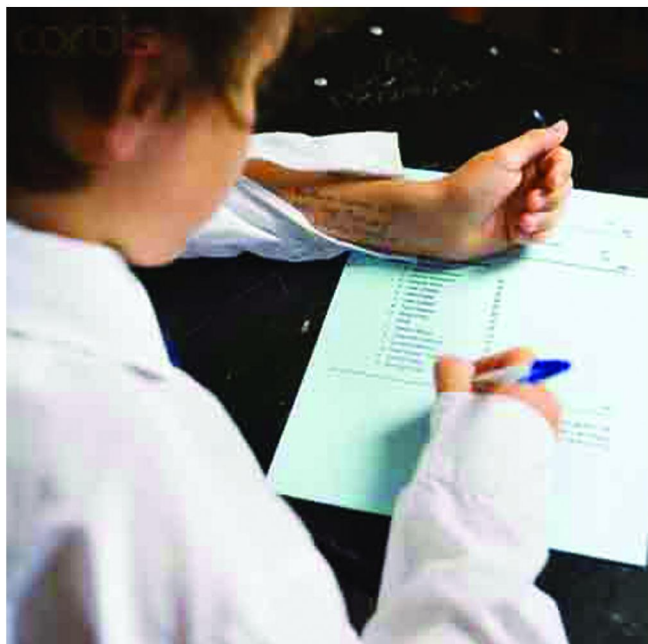
در ادبیات موضوع، تعاریف متفاوتی از تقلب وجود دارد که تفاوت عمده بین آنها در میزان توجه به نیت فاعل می باشد. عمده این تعاریف تقلب را انجام عملی نادرست، گول زننده و فریبکارانه به صورت آگاهانه تعریف می کنند. تقلب انواع گوناگونی دارد از جمله شریک شدن در فعالیت های دانشجویی دیگر، خرید پیشاپیش مقالات، واگذار کردن پروژه های تحصیلی به دیگران در قبال پرداخت پول و دستیابی غیرقانونی به سوالات آزمون. اما در این میان تقلب در امتحان شاید رایج ترین و حساس ترین نوع تقلب باشد. بررسی علمی و برخورد کارشناسانه با پدیده تقلب می تواند به مدیریت دانشکده ها و استادان در کاهش بروز آن کمک کند.

شیوع تقلب

آمارها نشان می دهد که تقلب در میان دانشجویان و دانش آموزان طی ۵۰ سال گذشته افزایش چشمگیری یافته است به طوری که طی دهه ۱۹۴۰ حدود ۲۰٪ از دانشجویان تقلب را پذیرفته بودند ولی امروزه بین ۷۵ تا

مطالعات نشان می دهد گذشته نقطه دانشجویان ضعیف مرکب تقلب می شدند در حالی که امروز دانشجویانی که در حد متوسط هستند نیز مرکب تقلب می شوند.

نگرش نسبت به تقلب

مطالعات بیانگر آن است که نگرش دانشجویان نسبت به تقلب چندان منفی نیست. آشنایی با نوع دیدگاه افراد نسبت به تقلب می تواند در بکارگیری راه حل های جلوگیری از تقلب موثر باشد:

- دانشجویان تمایل چندانی به گزارش تخلف متقلبان ندارند زیرا آن را نوعی بدگویی یا خیانت به دوست می دانند.
- دانشجویان احساس می کنند که صداقت فردی آنها در فعالیت های تحصیلی تاثیر مثبتی بر آینده آنها ندارد.
- دانشجویانی که مرتکب تقلب می شوند اغلب برای انجام این کار توجیهی دارند. آنها تقلب می کنند به خاطر این که شاهد تقلب دیگران هستند و فکر می کنند که اگر آنها هم تقلب نکنند رقابت غیرمنصفانه خواهد بود.

عوامل موثر بر شیوع تقلب

تحقیقات درباره تقلب در میان دانشجویان دانشگاه ها نشان داده که عمده ترین دلایل تقلب در میان دانشجویان عبارتست از: فقدان قوانین مربوط به صداقت تحصیلی،

۹۸ درصد از دانشجویانی که هر ساله مورد نظرسنجی قرار می گیرند، مرتکب تقلب می شوند.

آمار دیگری حاکی از آن است که به طور میانگین ۴۰ تا ۷۰ درصد دانشجویان دانشگاه طی دوره تحصیلی شان حداقل یکبار تقلب می کنند. علاوه بر این آمارها که بیانگر شیوع نگران کننده تقلب تحصیلی در سطح دنیاست، روندهای قابل توجهی نیز شکل گرفته که بیانگر گسترش فرهنگ تقلب میان دانشجویان است. به این موارد دقت کنید:

- مطالعات نشان می دهد که در گذشته فقط دانشجویان ضعیف مرتکب تقلب می شدند در حالی که امروز، دانشجویانی که در حد متوسط هستند نیز تقلب می کنند.
- ۳۰ سال پیش دانشجویان پسر، بسیار بیشتر از دختران به تقلب تحصیلی اعتراف می کردند. امروزه این اختلاف فوق العاده کاهش یافته و برخی بررسی های اخیر نشان می دهد که تفاوتی در تقلب بین پسران و دختران در دانشگاه ها وجود ندارد.
- تقلب مانند گذشته بدنامی به همراه ندارد. افزایش رقابت برای ورود به مقاطع بالاتر تحصیلی باعث شده تا دانشجویان برای گرفتن نمره ی بهتر هر کاری را که مایلند انجام دهند.

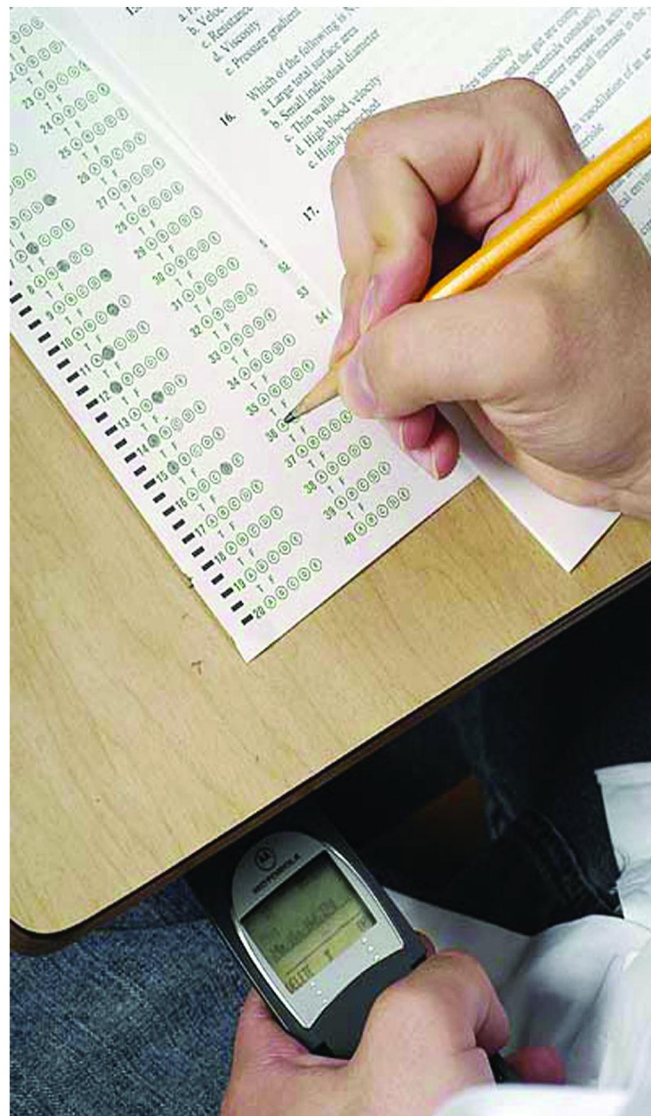

افزایش رقابت برای ورود به دانشگاه و مؤسسات آموزش عالی باعث شده تا دانشجویان برای گرفتن نمره بهتر کارهایی که بایدند را انجام دهند

مبتنی بر ارزش‌های اخلاقی نادرست و انتظارات نامعقول، سخت‌گیری بیش از حد برخی از استادان، ضعف در سیستم‌های کشف تقلب، کمبود قوانین و یا وجود قوانین مبهم در پیشگیری، کشف و مجازات متقلب.

شیوه‌های رایج تقلب:

هرچند در مورد انواع روش‌های تقلب در امتحانات دانشگاهی به طور دقیق نمی‌توان اظهار نظر کرد (چرا که با ورود ابزارهای جدید، روش‌های تقلب هم تغییر می‌کنند) اما برابر مطالعات انجام شده برخی شیوه‌های ماهرانه‌ای که دانشجویان برای تقلب در جلسه‌ی امتحان استفاده می‌کنند عبارتند از: حرکت دست و پا، ضربه آهسته زدن

حمایت اندک استادان از قوانین مربوط به صداقت تحصیلی، گسترش فرهنگ تقلب و کاهش نگرش منفی نسبت به آن، کم توجهی برخی استادان به موضوع و آثار مخرب بلندمدت تقلب بر همه‌ی ابعاد جامعه، جدی نگرفتن مجازات‌های مربوط به تقلب، نبود نگرش منفی در برخی کارکنان و اعضای هیأت علمی نسبت به تقلب (یکی از مطالعات نشان داده که ۳۵ درصد مسئولین دانشگاهی، تقلب را امری نکوهیده نمی‌دانند)، فشار زیاد برخی خانواده‌ها به فرزندان‌شان برای دریافت نتایج بالاتر از توانایی واقعی‌شان، تقویت فرهنگ نمره‌گرایی (نتیجه‌گرایی) و غفلت از یادگیری واقعی، دوستی‌های

مسئولین برگزاری امتحانات باید قبل از شروع امتحان مطمئن شوند که تمام میزها مرتب و تمیزند و مواد غیر مجاز امتحانی دور از انظار قرار دارند

تدوین آیین نامه صداقت تحصیلی

عوامل آموزشی می بایست جوی را به وجود آورند که بر صداقت تحصیلی تأکید ورزد و حتی در برخی اجتماعات از معیارهای گروهی بهره گیرند. برای مثال استادان برای اینکه اینکه امتحان را در یک سیستم مبتنی بر اعتماد و بدون مراقب برگزار کنند در کلاس رای گیری کنند. لازم است استادان بر این موضوع تأکید ورزند که تحقق اصول اخلاقی و دانش حرفه ای در ارزش هایی نظیر صداقت، احترام و تلاش نهفته است. ایده های ذیل کمک می کند تا با استفاده از معیارها و سیاست های خاصی که صداقت تحصیلی را محقق می سازد، دانشجویان را به اهمیت صداقت واقف سازند.

بر این اساس توصیه می شود به عنوان استاد:

♦ در شروع ترم، زمان خاصی را به صحبت در باره استانداردهای دانش پژوهی و رفتار دانشگاهی اختصاص دهید.

♦ توضیح دهید که در برابر تقلب تسامح نشان نخواهید داد و درباره سیاست ها، قوانین و مجازات های مربوط به تخلفات تحصیلی صحبت کنید.

♦ تلاش کنید که اقدامات شما در طول ترم و پایان ترم و نوع تکالیفی که از دانشجویان انتظار دارید، ناقض اصول اخلاقی و صداقت تحصیلی که از آن صحبت کرده اید نباشد.

همچنین لازم است مسئولین آموزش دانشکده ها جزوهای مکتوب در مورد تقلب تحصیلی را بین دانشجویان توزیع و آنان را به نحوی ملزم کنند این جزوات را خوانده و مفهوم آن را درک کنند.

تبیین روش های پیشگیری از تقلب

پیشگیری، یک سیاست مهم دفاعی در برابر تقلب آموزشی است. دانشجویان نیابستی بواسطه سیاست های مبهم، استانداردهای نامعقول و نامشخص برای همکاری و

به کناره های میز برای بیان پاسخ سوالات چندگزینه ای، باز کردن کتاب، رد و بدل کردن کاغذ به طور مخفیانه، استفاده از دستگاه های دیجیتال حاوی اطلاعات و نوشتن مطالب روی دست و پا.

چگونگی برخورد با تقلب

در برخورد با معضل تقلب در محیط های دانشگاهی مجموعه ای از عوامل شامل مقررات، شرایط فیزیکی کلاس و محل های برگزاری امتحان، عوامل ادارات آموزش و استادان نقش دارند. اما به طور خلاصه راهکارهای مربوط به چگونگی برخورد با معضل تقلب را می توان در ۳ بخش ارایه کرد:

- تدوین آیین نامه صداقت تحصیلی
- روش های پیشگیری
- استفاده از روش مناسب پس از کشف تقلب.

از آوردن هرگونه ابزار الکترونیکی (به غیر از مواردی که توسط استاد مربوطه مجاز دانسته شده است) به جلسه امتحان جلوگیری شود

مشارکت در کارهای گروهی، مدیریت نامطلوب کلاس درس، یا امنیت ضعیف در برگزاری امتحان و انجام اعمال مغایر با قوانین آموزشی در طول ترم توسط استادان به تقلب ترغیب شوند. البته تمام این عوامل تحت کنترل استاد نیستند، اما اقدامات مشخصی وجود دارند که می‌توان برای کاهش فرصت تقلب آنها را به کار برد انجام داد اگر چه شیوه‌های متفاوت بسیاری برای جلوگیری از تقلب وجود دارد ولی همه این شیوه‌ها به دو رویکرد متفاوت تقسیم می‌شوند: تجویزی و آموزشی.

رویکرد تجویزی آن است که با هشدار و با به کار گرفتن اصول زیر، دانشجویان را از تقلب منصرف کنید:

- ★ به دانشجویان کلاس‌تان به صراحت اعلام کنید که تا چه حد از تقلب نفرت دارید.

★ نامه‌ای به دانشجویان کلاس بنویسید که دلایل‌تان برای نفرت از تقلب در آن به روش علمی بیان شده باشد. این نامه را می‌توان از طرق ایمیل فرستاد و یا در صورت داشتن صفحه وب نامه را روی آن قرار داد. به هر حال ایجاد حس اعتماد و تعهد بین دانشجو و استاد به جلوگیری از تقلب کمک خواهد کرد.

★ مجازات‌های دانشگاهی تقلب را بازگو کنید. ترس از مجازات اغلب موثر است.

★ اقدامات محسوسی را برای کشف تقلب بکار بندید به طوری که دانشجویان بدانند در صورتی که تقلب کنند،

★ اطمینان حاصل کنید که دانشجویان اطمینان خاطر دهید که آنها می‌توانند بدون تقلب موفق باشند. به هر امتحان درصد زیادی از نمره را اختصاص ندهید تا اهمیت بیش از حد یک امتحان دانشجویان را ناگزیر به تقلب نسازد.

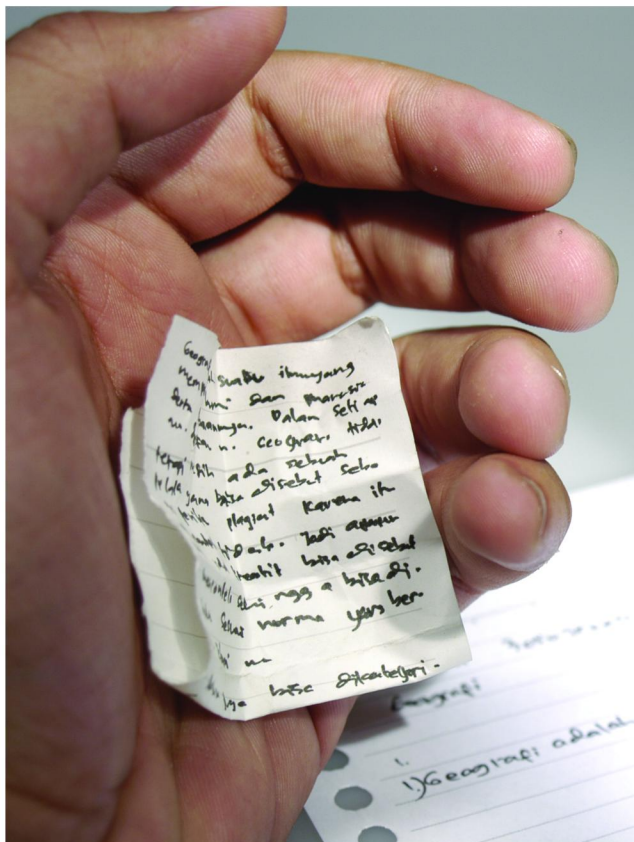
★ اطمینان حاصل کنید که دانشجویان به ضوابط ارزیابی عملکردش واقف است. فعالیت‌های دانشجویان را در طول نیمسال تحصیلی بررسی کنید به گونه‌ای که بدانند از میزان توانایی و موفقیت آنها آگاهی دارید.

★ دومین روش فکری برای جلوگیری از تقلب در امتحانات مبتنی بر استفاده از شیوه‌های مستقیم

در شرایطی که سالن امتحان و شرایط به گونه‌ای است که به مراقبین بیشتری نیاز است باید پیش از امتحان پیش‌بینی‌های لازم صورت پذیرد

حضور استاد که فعالانه اوضاع را تحت کنترل دارد به دانشجو فرصت فکر کردن به تقلب رانمی‌دهد

دشوارسازی یا غیرممکن‌سازی تقلب است. گزینه‌های بسیار متفاوتی در این رویکرد ارائه شده است که برخی از آن‌ها به عهده استاد درس و برخی وظیفه مسئولین برگزاری ازمون است.

الف) وظایف استادان:

- سؤالات امتحانی را طوری طراحی کنید که تقلب کردن آسان نباشد. برخی روش‌های مؤثر عبارتند از:
 - ۱- جابجایی سؤالات در نسخه‌های مختلف: با تغییر ترتیب سؤالات در نسخه‌های مختلف، امکان تقلب از طریق شماره سوال از بین می‌رود.
 - ۲- استفاده از رنگهای متفاوت برای هر نسخه: این کار کمک می‌کند تا مطمئن شوید که نسخه‌های مشابه کنارهم قرار نگرفته‌اند.

- ۳- تغییر صفحه اول: اغلب به عنوان یک بازدارنده، کافی تلقی می‌شود.

- ۴- نسخه‌های کاذب: هر امتحان را در نسخه‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ چاپ کنید و مطمئن شوید که دانشجویان از این که تمام نسخه‌ها دقیقاً شبیه به هم هستند اطلاعی ندارند.

- ۵- تغییر سؤالات امتحانی: در هر ترم به سؤالات مشابه متکی نباشید. هر چه بیشتر این کار را انجام دهید، احتمال این که این سؤالات به دست دانشجویان ترم‌های بعدی نرسد بیشتر است.

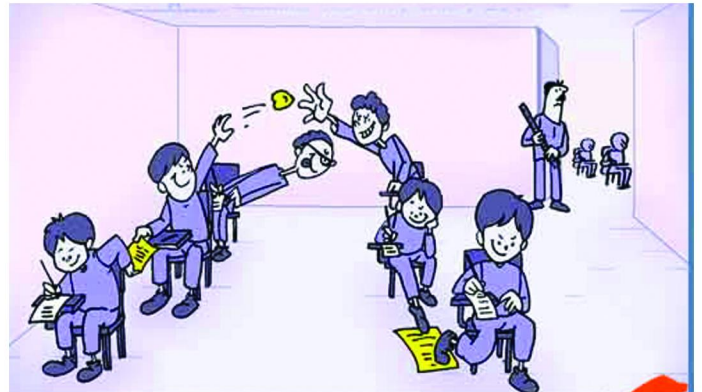
- اجازه ندهید که دانشجویان از برگه امتحان به عنوان پیش‌نویس استفاده کنند. به آنها برگه پیش‌نویس جداگانه‌ای بدهید.

- به دانشجویان بگویید که برای کشف تقلب در آزمون‌های چندگزینه‌ای از برنامه‌های کامپیوتری استفاده خواهید کرد؛ برنامه‌های مثل «**1 cheat**» و «**2 cheat**» که پاسخ‌های دانشجویان را با هم

- مقایسه و توزیع مشابه پاسخ به سؤالات را نشان می‌دهند. حتی اگر واقعاً از این نرم افزار استفاده نمی‌کنید به آنها بگویید که قادر به کشف تقلب هستید.
- حضور استاد که فعالانه اوضاع را تحت کنترل دارد به دانشجو فرصت فکر کردن به تقلب را نمی‌دهد. یک مراقب را در قسمت عقب کلاس مستقر کنید. بنابراین دانشجویان موقعی که متوجه شوند کسی مراقب‌شان هست، با دشواری بیشتری برای تقلب روبرو هستند. نشستن در عقب کلاس و مشاهده آنچه که در کلاس رخ می‌دهد یا قدم‌زدن در اطراف کلاس مانع از تقلب می‌شود.
- مدت امتحان را در برگه آزمون قید کرده و به دانشجویانی که محدودیت زمانی را نادیده می‌گیرند، یادآور شوید که بعد از پایان وقت تعیین شده اگر چیزی بنویسند نمره‌ای به آن تعلق نخواهد گرفت.
- از دانشجویان بخواهید جواب سؤالات را با خودکار

مراقبین باید در مورد نحوه برخورد با متخلفین و وظیفه‌ای که بر آنها محول شده است آموزش‌های خاص ببینند

- قبل از شروع امتحان مطمئن شوید که تمام میزها مرتب و تمیزند و مواد غیرمجاز امتحانی دور از انظار قرار دارند.
- به دانشجویان یادآور شوید که بایستی کارت دانشجویی خود را همراه داشته باشند.
- هر گونه کت، کوله‌پشتی، یا کیف بایستی بیرون از سالن امتحان قرار داده شود.
- از آوردن هر گونه ابزار الکترونیکی (به غیر از مواردی که توسط استاد مربوطه مجاز دانسته شده است) به جلسه امتحان جلوگیری شود.

بنویسند نه مداد. این امر مانع از تغییر دادن مطالب و دست بردن در برگه امتحان پس از دریافت برگه تصحیح شده برای اعتراض می‌شود.

- در صورتی که دانشجویی مظنون به تقلب است، ورقه امتحان را از اول نگیرید، بلکه جای او را عوض کرده و اجازه دهید تا امتحان را تمام کند. رسیدگی و تصمیم‌گیری راجع به فرد مظنون بهتر است بعد از امتحان انجام شود.

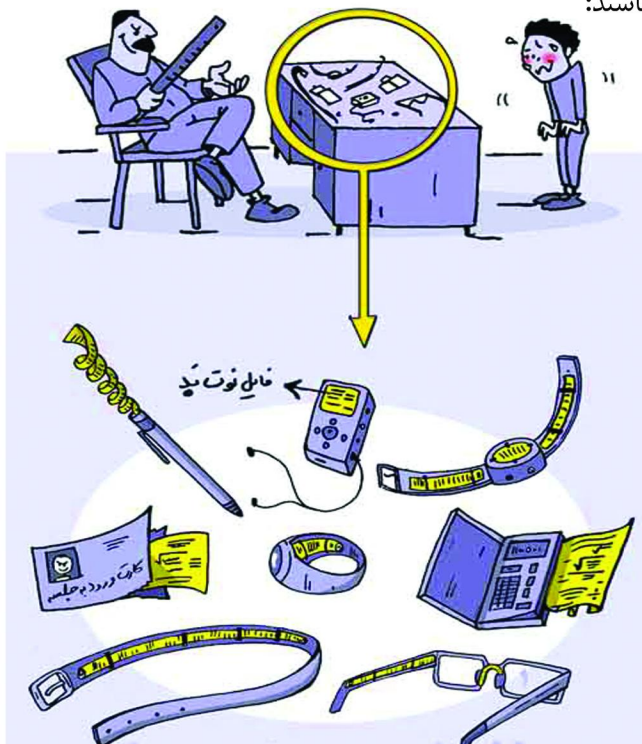
- در صورتی که متوجه شدید دانشجو چشم‌هایش به ورقه دیگری دوخته شده، بدون جار و جنجال و آرام به طرف او بروید و از او بخواهید روی صندلی دیگری که کمتر شلوغ است بنشینند یا می‌توانید به طور غیر مستقیم و با صدای بلند اعلام کنید: «لطفاً سرتان روی ورقه خودتان باشد».

ب) وظایف مسئولین برگزاری امتحانات:

- ترتیب صندلی‌ها یک عامل مهم است. دانشجویان تا حد امکان بایستی با هم فاصله داشته باشند به طوری که احتمال تقلب به حداقل برسد.
- در شرایطی که سالن امتحان و شرایط به گونه‌ای است که به مراقبین بیشتری نیاز است باید پیش از امتحان پیش بینی‌های لازم صورت پذیرد.

استفاده از روش‌های مناسب پس از کشف تقلب

دانشجویان، چگونگی رفتار استادان و عوامل برگزاری امتحانات و معیارها و ارزش‌هایی را که مورد توجه آنهاست به دقت زیرنظر دارند. استادان و عوامل ادارات آموزش باید با هماهنگی هم به موارد زیر توجه داشته باشند:

تقلب انواع کوناگونی دارد از جمله شریک شدن در فعالیتهای دانشجویی دیگر، خرید و فروش مقالات، محول کردن پروژه های تحصیلی به دیگران در قبال پرداخت پول و دستیابی غیرقانونی به سوالات آزمون.

نشانی: سازمان مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد، معاونت طرح و برنامه، تلفن: ۰۵۱۱-۸۸۰۲۳۲۰ E-mail: bahrevvari@um.ac.ir

◀ مراقبین باید در مورد چگونگی برخورد با متخلفین و وظیفه ای که به آنها محول شده است آموزش های خاص ببینند.

◀ در صورت ارتکاب تقلب باید وسایل شخصی فرد خاطی به منظور یافتن مدرک تخلف جستجو شود. این کار بایستی در حضور دانشجو و یک مراقب دیگر انجام گیرد. در جایی که مراقب یا استاد مطمئن شد که دانشجوی خاطی مدرک تقلب را پنهان کرده، از او بخواهند آن را تحویل دهد.

◀ در پایان امتحان، استاد مربوطه یا مراقب، زمان و جزئیات تخلف را آنطور که ادعا شده، از جمله هر گونه امتناع از همکاری گزارش دهد.

به عنوان استاد درس اقدامات زیر را انجام دهید:

◀ در صورتی که فردی مرتکب تقلب شده برگه او را با دیگران مقایسه کنید. مطمئن شوید آنچه که دیده اید تقلب بوده است.

◀ بعد از امتحان با دانشجویان متقلب صحبت کنید. ۲۰ تا ۳۰ درصد استادان موقعی که متوجه تقلب می شوند،

هیچ اقدامی نمی کنند. با استفاده از شیوه بیان و طرز رفتار مناسب با دانشجویان روبرو شوید و از بکاربردن واژه هایی نظیر تقلب و فریبکاری خودداری کنید و نیز به توضیحات دانشجو گوش فرا دهید.

◀ در استفاده از سیاست ها و قوانین برخورد با تقلب های دانشگاهی قاطع باشید. جزو ۲۰٪ استادانی که تقلب را نادیده می گیرند نباشید. اگر به دانشجو شک دارید با او صحبت کرده و به عکس العمل هایش توجه کنید.

◀ در فرآیند تقلب ضامن کسی نشوید. گزارش تقلب را تکمیل کنید و مطمئن شوید که کلیه اطلاعات را به موقع فراهم آورده اید. اجازه دهید که فرایند قانونی به طور کامل انجام شود زیرا طولانی کردن فرایند به هیچ کس کمکی نخواهد کرد.

◀ برای عذرها، خواهش ها و بهانه ها به منظور تخفیف در اوضاع و شرایط، آمادگی داشته باشید.

منابع

www.vcu.edu/cte/resources/tlc/8_0_cheating_honor_code.htm
www.glass-castle.com/clients/www-nocheating-org/adccouncil/research/cheatingfactsheet.html
www.mcmaster.ca/academicintegrity/instructors/suggestions/midtermtests/index.html
teaching.berkeley.edu/bgd/prevent.html
www.engineering.uoit.ca/people/instructmaterial/misconduct-guide.doc

تدوین: معاونت طرح و برنامه دانشگاه فردوسی مشهد

زیر نظر: دکتر سیدمحمدجواد رزمی

ویراستار ادبی: جعفر چهارمحالی